

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annettua lakia. Ehdotuksen mukaan kunnalle voidaan suorittaa valtionosuutta valtion talousarviossa päätetyissä rajoissa aluehälytyskeskuksen ja kunnan muun palo- ja pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen valtakunnallisen viestiverkon tai muun teknillisen järjestelmän muodostamiseksi,

vaikka näistä hankinnoista aiheutuvat kustannukset eivät muodostu huomattaviksi. Samalla muutoksenhakumenettelyä muutetaan vastaamaan hallintolainkäyttölakia. Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/1975) 1 §:ssä säädetään, että kunnalle suoritetaan valtionosuutta aluehälytyskeskusten ja kunnan muun palo- ja pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston hankinnasta aiheutuviin kustannuksiin, jos kustannukset ovat määrältään huomattavia. Kustannusten määrää arvioitaessa on huomattavien kustannusten rajaksi vakiintunut 400 000 markkaa. Valtionosuutta suoritetaan valtion talousarviossa päätetyissä rajoissa. Viime vuosina talousarviossa on ollut tähän tarkoitukseen varattua määrärahaa 17—19 miljoonaa markkaa. Määräraha on käytetty pääasiallisesti kuntien pelastustoimen ajoneuvohankintoihin. Lisäksi palosuojelurahasto maksaa avustusta kuntien palo- ja pelastustoimen hankintoihin, jos hankintahinta on yli 150 000 markkaa mutta alle edellä mainitun huomattavan kalliin kaluston hintarajan. Alle 150 000 markan hankintoihin kunta ei saa erillistä valtionosuutta tai -avustusta.

Viranomaisten käyttämät radioverkot on

tarpeen uusia lähivuosina. Ensimmäisessä vaiheessa radioverkko on tarkoitus rakentaa kattamaan entinen Kymen lääni ja myös entisten Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänien merialueet. Radioverkko kattaisi koko maan vuonna 2002. Radioverkon suurimmat käyttäjäryhmät ovat palokunnat, poliisi, rajavartiolaitos sekä puolustusvoimat. Suurin osa laitteista olisi kuntien pelastuslaitoksilla. Verkon täysimääräiseksi hyödyntämiseksi ja käyttökustannusten jakamiseksi on välttämätöntä, että palokunnat tulevat alueittain samanaikaisesti mukaan järjestelmään. Jos kunnat eivät liity siihen, valtion käyttäjäorganisaatioiden, poliisin ja rajavartiolaitoksen, maksettavat verkon käyttökustannukset lisääntyvät vastaavasti. Kuntien yhtäaikainen sitoutuminen hankkeeseen voitaisiin varmistaa rahoittamalla hankintoja valtionosuusjärjestelmän kautta. Kuntien hankinnat muodostuvat ajoneuvo- ja käsiradioista sekä verkkoon liittyvistä kiinteistä käyttöpaikoista, jotka sijoitetaan aluehälytyskeskuksiin, paloasemille ja kuntien väestönsuojelun johtokeskuksiin. Tarkoituksena on suorittaa valtionosuutta verkon muodostamista varten tarpeellisiin kustannuksiin, ei käyttökustan-

nuksia eikä enää myöhemmin tapahtuvia uusintahankintoja varten.

Kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi valtionosuuden suorittamisen viranomaisradioverkon tai muun valtakunnallisen järjestelmän muodostamisen vuoksi välttämättömiin kuntien hankintoihin, vaikka niistä aiheutuvat kustannukset eivät olisi huomattavia. Järjestelmän on oltava valtakunnallinen, valtionosuutta ole tarkoitettu paikallisten teknillisten tai muiden järjestelmien luomiseksi. Valtionosuuteen tarvittava määräraha varattaisiin vuosittaisten talousarvioratkaisujen yhteydessä. Valtionosuus määräytyy samoin kuin muut mainitun lain nojalla myönnettävät valtionosuudet, eli kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 7 §:n mukaan kunnan asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon (tasatun verotulon) perusteella. Valtionosuuden määrä on 25—50 prosenttia kustannuksista.

Voimassa olevan lain 4 §:n mukaan kunta voi ollessaan tyytymätön valtionosuuspäätökseen tehdä kirjallisen vaatimuksen päätöksen oikaisemisesta päätöksen tehneelle valtionapuviranomaiselle. Muutoksenhausta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei ole erityissäännöstä, jolloin noudatettavaksi ovat tulleet muutoksenhausta hallintoasioissa annettun lain (154/1950) säännökset.

Palo- ja pelastustoimen valtionosuusasioissa muutoksenhakua on perinteisesti edeltänyt oikaisuvaatimusmenettely. Oikaisuvaatimuksia ei käytännössä juurikaan ole tehty valtionosuusviranomaisen, eli vuodesta 1994 alkaen lääninhallitusten, päätöksistä. Oikaisuvaatimusmenettely on ollut varsin perusteltu aikaisemmin, jolloin valtionosuusviranomainen on tehnyt runsaasti päätöksiä ja joihin siten on helpommin saattanut sisältyä virheellisyyksiä. Näin oli varsinkin aikana, jolloin palotoimen käyttökustannusten valtionosuudet ratkaistiin tapauskohtaisesti tosimateriaalin perusteella. Tällöin oli perusteltua saattaa asia ensin päätöksen tehneen saman viranomaisen käsiteltäväksi yksinkertaista oikaisua varten, eikä viedä sitä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Viime vuosina lääninhallitukset ovat tehneet kuntien määrästä riippuen, noin 5—15 palotoimen valtionosuuspäätöstä vuosittain.

Hallintolainkäyttölain (586/1996) tultua voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996 on ai-

hetta myös tarkistaa mainittujen valtionosuusasioiden muutoksenhaku. On tarpeellista säilyttää oikaisuvaatimusmenettely ennen varsinaista muutoksenhakua niin, että lääninhallituksen oikaisuvaatimuspäätöksestä haettaisiin muutosta lääninoikeudelta ja tämän jälkeen vielä mahdollisesti korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Lääninhallituksen valtionosuuspäätöksestä voitaisiin ensi asteessa valittaa lääninoikeudelle. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lain 4 §:ää, jossa muutoksen hakemisen osalta viitattaisiin hallintolainkäyttölakiin.

Kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 5 §:ssä viitataan kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettuun lakiin (35/1973), joka on kumottu kuntien valtionosuuslailla (688/1992). Lainkohdan sisältönä on valtionosuustehtävien määrääminen sisäasiainministeriön tehtäviksi. Tehtäviä voidaan kuitenkin asetuksella siirtää lääninhallitukselle. Pykälän nojalla on annettu asetus kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista (985/1993), jonka 1 §:n mukaan lääninhallitus toimii valtionapuviranomaisena. Asetuksen 2 § koskee säädöksen täytäntöönpanosta tarvittaessa annettavia tarkempia määräyksiä ja 3 § voimaantuloa. Esityksessä ehdotetaan, että viittaus kumoutuneeseen lainsäädäntöön poistetaan ja että lääninhallituksesta valtionapuviranomaisena säädetään laissa. Samalla voidaan kumota mainittu asetus kokonaan.

2. Esityksen vaikutukset

Viranomaisradioverkon päätelaitteiden valtionosuuspäätösten valmistelu ja maksatus aiheuttavat hetkellisesti lääninhallituksille lisätyötä, mutta ne eivät kuitenkaan edellytä lisähenkilöstön palkkaamista. Ensi vaiheessa verkon rakentamisen piiriin tulevan entisen Kymen läänin alueen osalta lisätyö merkitsee vajaan 30 päätöksen tekemistä. Päätökset ovat luonteeltaan suhteellisen yksinkertaisia, radioverkkoon teknisesti sopivien laitteiden hankintaa koskevia valtionosuuspäätöksiä.

Esitys liittyy vuoden 1998 talousarvioesitykseen, jossa esitetään momentille 26.80.31. valtionosuudet 3 miljoonan markan määrärahaa kuntien viranomaisradioverkkoon liittymistä varten tekemien laitehankintojen valtionosuuksiin. Valtionosuus myönnetään

vuonna 1998 tai sen jälkeen. Siten valtion menojen lisäys vuonna 1998 olisi 3 miljoonaa markkaa. Vuoden 1999 menoiksi on arvioitu 4 miljoonaa markkaa ja vuoden 2000 menoiksi 5 miljoonaa markkaa.

hallitukset. Kaikki puoltavat esitystä. Suomen Kuntaliitto katsoo, että oikaisuvaatimusmenettelystä ei tulisi luopua. Muilta osin Suomen Kuntaliitolla ei ole esitykseen huomauttamista.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriön pelastusosastolla. Esityksestä ovat antaneet lausunnon sisäasiainministeriön kuntaosasto ja lähes kaikki entiset läänin

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Laki

kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista 4 päivänä heinäkuuta 1975 annetun lain (560/1975) 1 §:n 3 momentti sekä 4 ja 5 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentti ja 4 § 18 päivänä joulukuuta 1995 annetussa laissa (1462/1995), sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä joulukuuta 1995 annetussa laissa, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Edellä 2 momentissa tarkoitettua valtionosuutta voidaan myöntää myös hankintoihin, jotka eivät aiheuta kunnalle huomattavia kustannuksia mutta jotka ovat tarpeellisia valtakunnallisen televerkon tai muun valtakunnallisen järjestelmän muodostamiseksi.

Edellä 1 - 3 momentissa mainittu valtionosuus määräytyy kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 7 §:n mukaan kunnan asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon (*tasattu verotulo*) perusteella. Kunta saa valtionosuutta 50 prosenttia, jos sen tasattu verotulo on tasausrajalla. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan, valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausrajasta laskettu vähintään yhden prosentin suuruinen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Valtionosuusprosentti määräytyy valtionosuuden myöntämisvuodelle määritellyn tasatun verotulon perusteella.

4 §

Muutoksen hakemisesta tässä laissa tarkoitettuun päätökseen säädetään hallintolainkäyttölaissa (586/1996).

5 §

Valtionapuviranomaisena toimii lääninhallitus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1998.

Tämän lain 4 §:ää ei sovelleta oikaisuvaatimukseen eikä valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä.

Tällä lailla kumotaan kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista 12 päivänä marraskuuta 1993 annettu asetus (985/1993).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 12 päivänä syyskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri Jan-Erik Enestam